

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Kuopion kaupunki pitää kotoutumisajan tiivistämistä ja kotoutujan nopeaa työllistymistä lähtökohtaisesti hyvänä tavoitteena niiden kohdalla, joilla on riittävästi Suomen työmarkkinoille pääsemiseksi vaadittavaa osaamista ja kielitaitoa. Näissä tilanteissa korvausajan lyhentäminenkään ei aiheuta kunnille lisäkustannuksia. Huomioitava kuitenkin on, että korvausajan lyhentäminen ei edistä asiakkaiden kotoutumista Suomeen. Kuntalaiseksi tulon jälkeen kotoutujan ohjauksen ja neuvonnan tarve on suuri enemmän kuin kaksi vuotta. Kaikkien muiden kuin edellä mainittujen osaajakotoutujien kohdalla korvausajan lyhentäminen tarkoittaa käytännössä sitä, että kunnat joutuvat tekemään lisäpanostuksia peruspalveluissa kotoutujien tarvitsemien palveluiden ja tukitoimien turvaamiseksi. Julkiseen talouteen ei siis synny tosiasiallisia säästöjä, vaan maksaja vain vaihtuu valtiosta kunniksi. Kuopion kaupunki pitää tätä kehitystä huolestuttavana kuntatalouden näkökulmasta.

Monet kunnat Kuopio mukaan lukien ovat pakon edessä joutuneet panostamaan tilapäistä suojelua saavien henkilöiden palveluihin, koska vastaanottokeskukset eivät ole niitä pystyneet riittävästi heille järjestämään. Ehdotettu korvausajan lyhentäminen tulee väijäämättä vaikuttamaan heikentävästi myös tilapäistä suojelua saavien palveluihin kunnissa, koska lisäpanostuksiin ei kunnissa ole esitettyje muutosten jälkeen enää mitään mahdollisuuksia.

Tulkkaukustannusten leikkaamista Kuopion kaupunki pitää ongelmallisena ja ristiriitaisena toimenä hallintolain näkökulmasta tarkasteltuna. Kunnilla, kuten hyvinvointialueillakin, on velvoite huolehtia siitä, että asiakas saa palvelun ja asiansa hoidetuksi sillä kielellä, jota hän pystyy riittävällä tasolla ymmärtämään. Tulkkauksen vähentäminen mm. asumis-, kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa on näin ollen haastavaa, ellei mahdotonta niiden henkilöiden kohdalla, joilla suomen, ruotsin tai englannin kielen taito ei kehity lakiesityksessä toivotulla vauhdilla. Tulkkaukseen joudutaan järjestämään huolimatta siitä, kuka siitä aiheutuvat kustannukset maksaa, eikä säästöjä julkiseen talouteen synny. Vaarana

myös on, että kynnys tulkkauspalveluiden käyttöön nousee ja mahdollisuudet väärinymmärrysten lisääntymiseen tai asiakkaan oikeuksien toteutumatta jäämiseen kasvavat.

Kuopion kaupunki pitää tärkeänä panostaa maahanmuuttajataustaisten kotiäitien palveluihin. On kannatettavaa, että tähän kohdennetaan esityksen mukaisesti erillisrahoitusta.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta (32 a §)

”No Show” -tulkkausmaksan idea on periaatteessa kannatettava, mutta sen käyttöönotto aiheuttaa kunnissa merkittäviä lisäkustannuksia. Sitä varten pitäisi luoda kokonaan uusi monikielinen toimintamalli / järjestelmä, jolla voidaan asiasta todistetusti ilmoittaa asiakkaalle ja samalla varmistaa, että hän on ymmärtänyt ajan käyttämättä jättämisestä aiheutuvat seuraamukset. Ehdotus kaipaa myös tarkennusta mm. siitä, mikä olisi hyväksyttävä syy poisjäämiseen ja miten ko. syy olisi todennettava. Syyn todentamatta jättäminenhan veisi pohjan pois koko lakiesityksestä. Jos taas esimerkiksi oma tai lapsen sairaus olisi hyväksyttävä syy, ja siitä vaadittaisiin todistus, kasvaisivat julkiset kustannukset merkittävästi saatua hyötyä suuremmaksi. Huomionarvoista on, että lakiesityksessä kuvattuja peruuttamattomia poisjääntejä on Kuopion kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa hyvin vähän ja niiden kustannusvaikutukset ovat lähes merkityksettömiä.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Alaikäisenä Suomeen tulleet lapset ja nuoret ovat erityisen haastavassa asemassa olevia kotoutujia. He tarvitsevat hyvin usein vahvaa monialaista ohjausta ja tukea aikuistumisessaan. Aikuistumisen tuki on sosiaalityötä ja hyvinvointialueen vastuulla, mutta myös mm. asumis-, koulutus- ja työllisyyspalveluissa tämä kohderyhmä on tunnistettava ja nostettava tehostetun tuen piiriin syrjäytymiskiirteen ehkäisemiseksi. Hyvinvointialueen, kuntien ja työvoimaviranomaisten tuki ja ohjaus on oltava myös riittävän pitkäkestoista, jotta itsenäisen elämän edellytykset löytyvät ja vahvistuvat. Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuen ikäraja nostettiin 25 vuoteen vuonna 2020 perustellusta syystä. Kuopion kaupunki ei kannata ikärajan laskemista esityksen mukaisesti 23 vuoteen ja katsoo, että ikärajan laskemiselle ei ole lakiesityksessä esitetty riittäviä perusteita.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Kunnilla on velvollisuus hankkia kiintiöpakolaisille heidän tarvitsemansa asunnot sekä huolehtia asumiseen ja alkuvaiheen kotoutumiseen liittyvän tuen ja ohjauksen järjestämisestä. Välttämättömän kalustuksen hankkiminen ja jääkaapin täyttäminen ovat saaneet suhteettoman suuren merkityksen tässä kokonaisuudessa. Kuopion kaupunki pitää lähtökohtaisesti hyvänä, että hyvinvointialueen vastuulle kuuluvat sosiaalihuollon tehtävät määritellään yhdenmukaisesti kaikissa asiakasryhmissä. Kiintiöpakolaiset eivät voi olla poikkeus tässä kokonaisuudessa ja siltä osin kunnan ja hyvinvointialueen välisen työnjaon muuttaminen on perusteltua. Kysymys on kuitenkin niin pienestä tehtäväkokonaisuudesta, että se ei voi pienentää kuntien kotoutumiskorvauksia. Kunnat joutuvat jatkossakin mm. ylläpitämään saman henkilöresurssin olivat ao. tehtävät kuntien vastuulla vai eivät.

Muut huomiot

Lakiesityksen 32 §:ssä esitetty mahdollisuus siirtyä joustavasti kotoutumisajan omaehtoisesta opiskelusta työllisyysuunnitelman mukaiseen opiskeluun ilman tarpeetonta keskeytystä on kannatettava muutos.

Lakiesityksen 84 §:ssä esitetty kotoutumishjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus sekä 86 §:ssä esitetty kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä työvoimaviranomaisen tiedonsaantioikeus ovat kaikin puolin kannatettavia muutoksia.

Kokonaisuutena Kuopion kaupunki haluaa kiinnittää huomiota siihen, että kotoutumis- ja työllisyyspalvelut ovat maahanmuuttaneiden Suomeen integroitumisen ja kotoutumisen kannalta hyvin merkityksellisiä. Julkisen talouden säästöjen varjolla tehtävät leikkaukset näistä palveluista voivat aiheuttaa kalliimpia kustannuksia toisaalle mm. epäonnistuneen kotoutumisen ja työelämästä syrjäytymisen kautta. Leikkausten sijaan ko. palveluihin pitäisi panostaa enemmän mm. uudistettavien kotoutumiskoulutusten kautta sekä varmistaa viivytyksetön pääsy niihin. Kustannusten siirtäminen valtiolta kunnille ei myöskään voi olla ratkaisu valtion budjetin pienentämiseksi.

Oksanen Pirjo
Kuopion kaupunki / työllisyyspalvelu